

УДК 342.9

DOI 10.32782/cuj-2024-3-16

Патерило Ірина Володимирівна

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: 0000-0002-1782-0510

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У РЕГУЛЮВАННІ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ

У статті здійснено комплексний аналіз ролі державних органів у регулюванні процедур банкрутства, а також вивчено проблеми і перспективи адміністративно-правового впливу на цей процес. Основна увага зосереджена на функціональних аспектах діяльності державних органів, включаючи організаційний механізм, контроль, інформаційне забезпечення та планування. Автор обґрунтовує важливість державного регулювання процедур банкрутства як важливої складової економічної політики, що впливає на стабільність ринку та ефективність управлінських рішень. Виявлено ключові функції державних органів, які сприяють успішному функціонуванню системи банкрутства. В рамках статті досліджуються різні аспекти діяльності державних органів у сфері банкрутства. По-перше, розглянуто механізми прогнозування, організації і контролю, які забезпечують відповідність управлінських рішень і їх реалізацію. Відзначено, що ефективне управління процедурами банкрутства потребує ретельного прогнозування та планування, що забезпечує своєчасне виявлення та корекцію потенційних проблем. По-друге, детально проаналізовано роль організації в управлінні процедурами банкрутства, включаючи створення і підтримку органів управління, підбір кадрів та функціонування електронних систем. Вказано, що організаційний механізм є основою для забезпечення ефективного регулювання та реалізації процедур банкрутства, що підтверджується прикладом використання електронних торгових систем для проведення аукціонів. По-третє, акцентовано увагу на контролі та нагляді за процедурами банкрутства. Обговорено важливість проведення планових і позапланових перевірок, що забезпечують якість виконання управлінських рішень та прозорість процесу. Висвітлено норми, що регулюють контроль за діяльністю арбітражних керуючих і проведення перевірок. По-четверте, підкреслено значення інформаційного забезпечення для функціонування системи банкрутства.

Ключові слова: банкрутство, адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правовий вплив, державні органи, державна політика, процедура банкрутства.

Paterylo I. V. The role of state authorities in regulating bankruptcy procedures: problems and prospects of administrative and legal influence

The article provides a comprehensive analysis of the role of public authorities in regulating bankruptcy procedures, and also examines the problems and prospects of administrative and legal influence on this process. The main focus is on the functional aspects of the activities of state bodies, including the organizational mechanism, control, information support and planning. The author substantiates the importance of state regulation of bankruptcy procedures as an important component of economic policy which affects market stability and efficiency of management decisions. The author identifies the key functions of government agencies that contribute to the successful functioning of the bankruptcy system. The article examines various aspects of the activities of state authorities in the field of bankruptcy. Firstly, the author examines the mechanisms of forecasting, organization and control which ensure compliance of management decisions and their implementation. It is noted that effective management of bankruptcy procedures requires careful forecasting and planning, which ensures timely identification and correction of potential problems. Secondly, the author analyzes in detail the role of the organization in managing bankruptcy procedures, including the creation and support of governing bodies, recruitment and operation of electronic systems. It is pointed out that the organizational mechanism is the basis for ensuring effective regulation and implementation of bankruptcy procedures, which is confirmed by the example of using electronic trading systems for conducting auctions. Third, the author focuses on the control and supervision of bankruptcy procedures. The

importance of conducting scheduled and unscheduled inspections to ensure the quality of management decisions and transparency of the process is discussed. The rules governing the control over the activities of insolvency receivers and the conduct of inspections are highlighted. Fourth, the importance of information support for the functioning of the bankruptcy system is emphasized.

Key words: *bankruptcy, administrative and legal regulation, administrative and legal influence, state authorities, state policy, bankruptcy procedure.*

Вступ. Процедури банкрутства є важливим механізмом забезпечення економічної стабільності та регулювання фінансових криз, що виникають внаслідок неплатоспроможності підприємств. В Україні, як і в інших країнах, ефективність цього механізму безпосередньо залежить від функціонування державних органів, які здійснюють адміністративно-правове регулювання в цій сфері.

Незважаючи на численні законодавчі ініціативи та зміни, існує ряд проблем, що перешкоджають оптимальному функціонуванню системи банкрутства. По-перше, спостерігається недостатня інтеграція між різними елементами управлінської системи, що ускладнює координацію дій державних органів і створює затримки в процедурі банкрутства. По-друге, існує потреба в удосконаленні механізмів контролю і нагляду за діяльністю арбітражних керуючих та іншими учасниками процесу, що є критично важливим для забезпечення прозорості і справедливості процедури. По-третє, ефективність адміністративно-правового регулювання потребує покращення інформаційного забезпечення, яке включає ведення бухгалтерського обліку, статистичної та фінансової звітності. Неповнота або неточність таких даних можуть негативно вплинути на прийняття рішень і результати процедур банкрутства. По-четверте, важливим є розвиток і вдосконалення організаційного механізму, включаючи створення і підтримку органів регулювання, а також використання сучасних електронних систем для забезпечення ефективного проведення аукціонів і торгів.

Таким чином, актуальність проблеми визначається необхідністю створення комплексної і ефективної системи адміністративно-правового регулювання процедур банкрутства, яка б змогла адекватно реагувати на виклики сучасності, забезпечити справед-

ливість і прозорість процедур, а також сприяти відновленню платоспроможності підприємств.

Матеріали та методи дослідження є аналізу фактів (оцінка, зіставлення, порівняння) та вибір і обґрунтування наукових рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань ролі державних органів у регулюванні процедур банкрутства та державною політикою у цій сфері загалом займалися багато видатних українських вчених, таких як А. Мельник, В. Малиновський, Ю. Битяк, І. Голосніченко, Ю. Чорна, Л. Сенченко, В. Радзивілюк та багато інших. Нещодавні дослідження, такі як роботи Б.В. Вольвача та К.М. Агеєвої, вказують на важливість внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства, спрямованих на адаптацію до міжнародних стандартів та вирішення проблем, пов'язаних із військовим станом та економічними кризами. Зокрема, акцентується на важливості спрощення процедур банкрутства та посилення контролю за діяльністю арбітражних керуючих. В останніх публікаціях, таких як дослідження Л.Т. Верховодова і Н.І. Матузова, розглядається роль державних органів у регулюванні процедур банкрутства. Вчені зазначають, що ефективність регулювання значною мірою залежить від координації між різними органами, а також від якості інформаційного забезпечення та організаційних механізмів. Загалом дослідження і публікації демонструють прогресивний підхід до аналізу і вдосконалення процедур банкрутства в Україні, акцентуючи на необхідності інтеграції міжнародних стандартів і адаптації до змінюваних умов економічного та правового середовища.

Метою є всебічний аналіз ролі державних органів у регулюванні процедур банкрутства, оцінка ефективності існуючих механізмів

адміністративно-правового впливу та виявлення проблемних аспектів у цій сфері.

Результати дослідження. Процедури банкрутства є критично важливими для забезпечення економічної стабільності та справедливого розподілу активів між кредиторами та боржниками. Державні органи відіграють ключову роль у формуванні та впровадженні правових рамок, що регулюють ці процедури.

Зміни в економічній ситуації, розвиток нових технологій, а також міжнародні стандарти вимагають постійного перегляду та адаптації правових норм, що регулюють банкрутство. Роль державних органів у цьому процесі стає ще важливішою в умовах економічних криз і реформ [1, с. 203].

Незважаючи на наявність законодавства, яке регулює банкрутство, існують проблеми з його ефективністю, що проявляється в затримках у процесі банкрутства, низькій якості судових рішень та недостатньому контролі за виконанням процедур.

Часто виникають ситуації, коли державні органи або їх посадові особи мають конфлікти інтересів, що може вплинути на об'єктивність і неупередженість у розгляді справ про банкрутство. Бюрократичні процедури та складність адміністративних процедур ускладнюють процес банкрутства, затримують його та іноді перешкоджають ефективному врегулюванню справ. Також виникають проблеми з неправильним тлумаченням і застосуванням законодавчих норм, що призводить до невірних рішень у справах про банкрутство і створює юридичну невизначеність.

Державна політика у сфері банкрутства повинна бути спрямована на забезпечення ефективного, справедливого і прозорого процесу банкрутства, що відповідає сучасним економічним і правовим вимогам [2, с. 389].

Державна політика повинна забезпечувати створення механізму для наукового прогнозування можливих змін у стані різних явищ під впливом управлінських рішень. Ця функція є критично важливою, оскільки вона надає можливість зазирнути в майбутнє, що забезпечує наукову обґрунтованість і перспективність регуляторного впливу. В результаті такого прогнозування форму-

ються рекомендації щодо впровадження конкретних дій, необхідних для ефективного виконання інших функцій адміністративно-правового регулювання, таких як планування, організація та контроль.

Прогнозування і наукове обґрунтування у державній політиці не лише допомагає передбачити ймовірні наслідки управлінських рішень, але й дає можливість оптимізувати регуляторні механізми, адаптуючи їх до змінюваних умов [3, с. 692]. Це забезпечує більш точне і своєчасне реагування на нові виклики, що з'являються в процесі управління. Таким чином, зокрема в сфері банкрутства, науково обґрунтовані прогнози можуть допомогти у розробці ефективних стратегій для врегулювання кризових ситуацій, підтримки фінансової стабільності підприємств і захисту прав усіх учасників процесу.

Державні органи передбачають формування ефективних взаємозв'язків між своїми елементами, що виражається через виконання конкретних завдань, які є сутнісною частиною їх діяльності. У плануванні також визначаються терміни, протягом яких реалізовуватимуться заходи (плановий період), описуються очікувані та потенційні результати, обґрунтовуються цілі, проводиться оцінка виконаних заходів за звітний період, а також визначаються конкретні практичні завдання. Наприклад, у контексті функції планування, стаття 5 Кодексу України з процедур банкрутства демонструє, як санація боржника здійснюється відповідно до плану санації, що розробляється до відкриття провадження у справі про банкрутство. В цьому плані обов'язково вказується розмір вимог кожної категорії кредиторів, які могли б бути задоволені у випадку введення процедури ліквідації боржника.

Процес планування у державних органах є критично важливим для забезпечення ефективного управління та реалізації політик. Крім формування та узгодження завдань, він включає в себе створення чітких і досяжних цілей, а також механізмів оцінки прогресу і корекції дій у випадку необхідності. Планування дозволяє не лише організувати роботу, але й адаптуватися до змінних

умов, забезпечуючи при цьому прозорість і відповідальність у виконанні завдань [4]. В контексті процедури банкрутства, ефективне планування забезпечує своєчасне виявлення проблем і розробку стратегій для їх вирішення, що є важливим для збереження економічної стабільності і захисту прав усіх зацікавлених сторін.

Державні органи відіграють ключову роль у забезпеченні координації між різними системами управління. Це передбачає узгодження не тільки дій керівників в межах однієї управлінської структури, але й між керівниками різних управлінських рівнів та органів. Наприклад, відповідно до статті 96 Кодексу України з процедур банкрутства, Кабінет Міністрів України зобов'язаний вживати заходів для запобігання банкрутству державних підприємств і підприємств, де частка державної власності перевищує 50%. Кабінет Міністрів визначає оптимальні стратегії для відновлення їх платоспроможності та координує діяльність відповідних органів виконавчої влади.

Додатково, ефективне управління та регулювання в сфері банкрутства потребує чіткої міжвідомчої координації та інтерсекторальної співпраці [5, с. 66]. Це включає створення механізмів для швидкого реагування на економічні та фінансові кризи, забезпечення правової визначеності для учасників процесу банкрутства та підтримку розвитку нових інструментів для управління ризиками. Інтеграція цих аспектів сприятиме стабільності економічної системи та зменшить ймовірність негативних наслідків для державних і приватних підприємств.

Державні органи, шляхом створення організаційного механізму, виконують критично важливу роль у забезпеченні інтеграції та ефективності всіх функцій управлінської системи. Ця функція є ключовою для створення та підтримки взаємозв'язків між різними елементами адміністративно-правового регулювання у сфері банкрутства. Основні аспекти цієї функції включають розробку і функціонування органів, відповідальних за управління державною політикою в сфері банкрутства, формування структури

адміністративного апарату, організацію підрозділів, визначення міжуправлінських зв'язків, а також підбір та розстановку кадрів.

Наприклад, згідно зі статтею 68 Кодексу України з процедур банкрутства, продаж майна боржника здійснюється через електронну торгову систему [6, с. 24]. Порядок функціонування цієї системи, організації та проведення електронних аукціонів, визначення розміру, сплати, повернення гарантійних внесків і сплати винагороди операторам електронних майданчиків регламентується Кабінетом Міністрів України.

Важливо відзначити, що ефективність організаційного механізму в сфері банкрутства значною мірою залежить від якості координації між різними управлінськими структурами і адаптації до сучасних технологічних вимог. Постійне вдосконалення електронних систем, а також забезпечення їх відповідності міжнародним стандартам і практикам, є необхідними для підвищення прозорості та ефективності процедур банкрутства. Це дозволяє зменшити адміністративні витрати, підвищити доступність інформації та забезпечити справедливість у процесі реалізації активів боржників.

Державні органи забезпечують ефективне функціонування управлінських процесів шляхом організації та координації ключових елементів системи. Зокрема, вибір кандидатури арбітражного керуючого для виконання функцій розпорядника майна або керуючого реструктуризацією здійснюється судом через автоматизовану систему. Згідно зі статтею 28 Кодексу України з процедур банкрутства, суд проводить відбір кандидатів за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, використовуючи принцип випадкового вибору серед арбітражних керуючих, що внесені до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Цей автоматизований процес забезпечує об'єктивність і прозорість у призначенні арбітражних керуючих, запобігаючи можливим упередженням або корупційним впливам. Завдяки використанню сучасних інформаційних технологій, цей механізм сприяє підвищенню ефективності

управлінських рішень і забезпеченню справедливого розподілу функцій у процесі банкрутства, що, в свою чергу, посилює довіру до системи і покращує загальну якість регулювання в цій сфері.

Державна політика визначає відповідність функціонування об'єктів адміністративно-правового регулювання до прийнятих управлінських рішень, оцінює результати впливу суб'єкта на об'єкт і перевіряє якість виконання цих рішень. Контроль за цим процесом дозволяє виявити напрямки для корегування дій об'єкта адміністративно-правового регулювання та визначити способи впливу для забезпечення ефективного виконання управлінських рішень [7, с. 188].

Зокрема, стаття 20 Кодексу України з процедур банкрутства встановлює, що контроль за діяльністю арбітражних керуючих здійснюється державним органом, що відповідає за питання банкрутства, або саморегулювальною організацією арбітражних керуючих. Державний орган з питань банкрутства здійснює нагляд через проведення планових і позапланових перевірок відповідно до затверджених процедур.

Таким чином, державний контроль не лише гарантує відповідність управлінських рішень реальній практиці, але й забезпечує високий рівень якості виконання функцій у сфері банкрутства. Це допомагає виявити можливі проблеми на ранніх стадіях і оперативно реагувати на них, що сприяє стабільності та прозорості у сфері адміністративно-правового регулювання.

Державні органи займаються збором, передачею, зберіганням і обробкою інформації, а також реєстрацією та групуванням відомостей про діяльність управлінських систем. Вони також забезпечують наявність і витрати ресурсів, необхідних для функціонування цих систем. Наприклад, відповідно до частини 5 статті 50 Кодексу України з процедур банкрутства, керуючий санацією зобов'язаний організувати ведення бухгалтерського обліку і статистичного звітування, а також забезпечити подачу фінансової звітності боржника.

Цей процес включає не лише належне управління даними, а й забезпечення їх точ-

ності та доступності для відповідних органів і сторін. Ефективне управління інформацією сприяє прозорості і ефективності процедур банкрутства, забезпечує своєчасний доступ до необхідних даних для прийняття обґрунтованих рішень та забезпечує контроль за використанням ресурсів у сфері управління боргами.

Висновки. Аналіз показує, що держава повинна активно реагувати на зміни в економічному середовищі, впроваджуючи адаптивні політики у сфері банкрутства: створення ефективних механізмів прогнозування, організації, контролю та управлінських рішень, що дозволяють своєчасно і адекватно реагувати на нові виклики та забезпечувати стабільність ринку. Державні органи відіграють ключову роль у формуванні організаційного механізму, що забезпечує ефективну реалізацію адміністративно-правового регулювання: створення і підтримку структури управлінських органів, належний підбір кадрів та забезпечення функціонування електронних систем для реалізації процедур банкрутства, таких як аукціони. Важливою функцією державних органів є контроль за якістю виконання управлінських рішень і корегування діяльності у разі необхідності. Встановлені норми контролю за діяльністю арбітражних керуючих і проведення перевірок є необхідними для забезпечення належного виконання зобов'язань та прозорості процесу банкрутства. Збирання, обробка та зберігання даних є критично важливими для функціонування системи банкрутства. Належне ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності боржника є необхідним для ефективного управління і контролю в рамках процедур банкрутства, що сприяє більшій прозорості та точності у прийнятті рішень.

Перспективи подальшого розвитку державної політики у сфері банкрутства мають зосереджуватися на вдосконаленні механізмів регулювання, впровадженні нових технологій для покращення процесу банкрутства, а також на підвищенні рівня професійної підготовки учасників процесу. Необхідно також продовжувати інтеграцію з міжнародними

стандартами для забезпечення відповідності глобальним вимогам і практикам.

Таким чином, ефективне державне регулювання процедур банкрутства є важливим чинником для забезпечення економічної ста-

більності і розвитку. Удосконалення існуючих механізмів та впровадження нових підходів може суттєво підвищити ефективність управлінських рішень і забезпечити успішне відновлення платоспроможності підприємств.

Література

1. Олешко А.А. Антикризове регулювання національної економіки: теорія і практика: монографія. Ірпінь : НУДПСУ, 2012. 350 с.
2. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа» Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. 558 с.
3. Кравченко О. О. Динаміка банкрутства підприємств та рівень безробіття. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 691–697. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_3_162.
4. Минчинська І. В. Оцінка ефективності законодавства про банкрутство в Україні: економіко-правовий аспект. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?o>.
5. Коваленко О.В., Склярєнко К.В. Банкрутство підприємств в Україні: причини та наслідки. URL: www.zgia.zp.ua. 2013. С. 66–67.
6. Радзівілюк В. Метод, принципи та функції права банкрутства (неспроможності). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2010, № 82, с. 24–28.
7. Нескородева І.І., Тереванесова О.Ю. Сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні та шляхи їх вирішення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. №36. С. 187–193.

References

1. Oleshko, A.A. (2012). *Antykryzove rehulyuvannya natsional'noyi ekonomiky: teoriya i praktyka [Anti-crisis regulation of the national economy: theory and practice]* monohrafiya. Irpin' : NUDPSU, 350 p. [in Ukrainian].
2. Malynovs'kyi, V.YA. (2000). *Derzhavne upravlinnya. [Public administration]: Navchal'nyy posibnyk*. Luts'k : Red.-vyd. vidd. «Vezha» Vol. derzh. un-tu im. Lesi Ukrayinky. 558 p. [in Ukrainian].
3. Kravchenko, O.O. (2017). Dynamika bankrutstva pidpryyemstv ta riven' bezrobittya [Dynamics of bankruptcy of enterprises and the level of unemployment]: *Molodyy vchenyy*, № 3. P. 691–697. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_3_162 [in Ukrainian].
4. Mynchyns'ka, I. V. (2020). Otsinka efektyvnosti zakonodavstva pro bankrutstvo v Ukrayini: ekonomiko-pravovyy aspekt [Assessment of the effectiveness of bankruptcy legislation in Ukraine: economic and legal aspect]. *Efektivna ekonomika*, 10. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?o> [in Ukrainian].
5. Kovalenko, O.V., & Sklyarenko, K.V. (2013). *Bankrustvo pidpryyemstv v Ukrayini: prychny ta naslidky [Bankruptcy of enterprises in Ukraine: causes and consequences]*. Retrieved from: www.zgia.zp.ua. 66–67 p. [in Ukrainian].
6. Radzyvilyuk, V. (2010). Metod, pryntsyipy ta funktsiyi prava bankrutstva (nespromozhnosti) [Method, principles and functions of bankruptcy (insolvency) law]. *Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky*. № 82, p. 24–28 [in Ukrainian].
7. Neskorodyeva, I.I., & Terevanesova, O.YU. (2011). Suchasni tendentsiyi bankrutstva pidpryyemstv v Ukrayini ta shlyakhy yikh vyrishennya [Modern tendencies of bankruptcy of enterprises in Ukraine and ways to solve them]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti* №36. P. 187–193 [in Ukrainian].